

УЛОГА КУБЕ У ХЛАДНОМ РАТУ

Јасмина Андрић*

Кубанска револуција сматра се једним од најважнијих догађаја у XX веку јер је, наставши из грађанског рата, прерасла у социјалну револуцију са бројним економским и политичким реформама. Основна сврха рада јесте да се истражи Кубанска револуција са различитих аспеката, да се прикаже њено место, значај и улога у хладном рату и сукобу између истока и запада. Кубанска револуција је једна аутентична социјалистичка револуција у капиталистичком делу света. Питање је колико такав друштвени систем може да опстане у окружењу капиталистичких држава и какве су последице ове револуције на Куби и остатку света?

* Ауторка ради у Истраживачком центру за одбрану и безбедност

Карл Маркс је рекао: „Револуције су локомотиве историје.”¹ У том смислу, када се говори о појму политичке и социјалне револуције, може се издвојити више револуција које су обележиле историју човечанства, као њен саставни део и покретач људског развоја.

Свакако су међу најпознатијим револуцијама биле она у Француској из 1789. године и Октобарска револуција, која се одиграла у Русији 1917. године. Ове револуције су, осим по променама које су донеле, остале упамћене и по насиљу које је пратило њихово спровођење. Нису, међутим, ове две државе биле једине које су имале такве промене кроз историју. Револуције су се одигравале широм света и негде су биле више успешне, а негде мање. Тако је, између осталих, постојала и револуција на нашим просторима у време изградње социјализма у Југославији.

Међутим, једна револуција била је заиста аутентична и заслужује посебну пажњу, пре свега због своје улоге у међународним односима прошлог века. Реч је о Кубанској револуцији, која је започела 1959.

¹ Preuzeto sa sajta: <http://www.srbijadanas.com/clanak/revolucije-su-lokomotive-istorije-najzapaljiviji-citati-karla-marksa-05-05-2015>

године на Куби. Кубанска револуција сматра се једним од најважнијих догађаја у XX веку јер је, наставши из побуне мање групе герилаца, прерасла прво у грађански рат, а потом у социјалну револуцију, која је изнедрила многе економске и политичке реформе.

Оно што ову револуцију чини специфичном јесте чињеница да је бројчано мања и слабија група герилаца, коју је предводио Фидел Кастро, успела да победи режим на власти и поред техничке инфериорности, захваљујући доброј герилској стратегији и ослањању на народне масе, поставши тако узор другим револуционарним покретима у свету. Централна личност револуције свакако је Фидел Кастро, који је уједно био и њен главни покретач и организатор.

Бивши председник Кубе Фидел Кастро

Кубански народ је и пре револуције имао бурну историју, коју је увек карактерисала борба за независност од разних колонизатора и диктатора. Но, оно по чему је револуција из 1959. године постала значајна јесте утицај који је имала на међународне односе. Посебно је интересантна њена улога у хладном рату, то јест улога у сукобу између Истока и Запада. Револуција је имала за циљ смену режима кубанског диктатора Флугенсија Батисте, а за последицу је добила сукоб Кубе са једном светском силом. Како је Куба у близини САД, дуго времена зависила је од својих комшија са севера, пре свега у економском смислу. Сменом режима дошло је до унутрашњих промена

на Куби на социјалном плану и у друштвеном уређењу. Те промене угрожавале су интересе САД, па су довеле и до њихове интервенције у Заливу свиња. Истовремено, оне су подстакле и окретање СССР-а Куби, са којом је социјалистички див делио идеологију и изградњу истог друштвено-политичког система. Улога Кубе на сцени светске политике посебно је постала значајна у периоду тзв. ракетне кризе, када је човечанство могло много да изгуби.

После ракетне кризе Кубанска револуција настојала је да прошири свој утицај у свету: прво путем дипломатске сарадње у сродним земљама, а касније и директним помагањем герилских покрета у Конгу у Африци и Боливији у Латинској Америци. Најзначајнија личност Кубанске револуције, поред Фидела Кастра, и најзаслужнији за проширење њеног утицаја у свету био је аргентински лекар, а касније и најпознатији герилац двадесетог века Ернесто Че Гевара.

Карактер Кубанске револуције није лако одредити јер је она мењала свој карактер. Започела је као политичка и народноослободилачка јер је њен циљ била промена владајућег режима. А како је Батистин режим имао тесне везе са страним фактором и капиталом, пре свега са оним из Северне Америке, циљеви револуције постали су и ослобођење од империјализма, те је револуција добила и антиимперијалистички или „антијенкијевски” карактер.

Начин борбе који је доминирао у овој револуцији биле су герилске борбе, које су и допринеле остварењу коначне победе у завршним борбама револуције. За герилу из Кубанске револуције специфично је то што су је предводили средњи слој и ситна буржоазија, који нису припадали некој политичкој странци, док је њену основу чинило сеоско становништво. Она се успешно одржавала захваљујући подршци народа, јер је већина становништва била против владајућег режима. Ослањање на сеоско становништво типично је за гериле јер је стварање градске гериле због другачијих услова теже.

Фронтална борба са противником у почетку је избегавана. Нападано је онда када би се стекли повољни услови, који су омогућавали да се заплени оружје и опрема. Тек касније развијене су идеје о дужој оружаном борби и прерастању борби гериле у устанак.

Већина историчара и оних који су се бавили феноменом Кубанске револуције слаже се ипак да без личности каква је био Фидел Кастро ова револуција не би била могућа. Он је тај који је све покренуо и који је увидео да постоје услови да се остваре његови циљеви онда када то нико други није видео.

Међутим, треба узети у обзир и ширу слику на светском нивоу, то јест блоковску поделу света, која је тада још била актуелна. Тиме се свакако не умањује чињеница да је Куба била прва латиноамеричка држава која је успела да оствари слободу. Од изузетног је значаја то што је ова револуција покренута управо на латиноамеричком тлу, где је не само захватила многе друштвене проблеме који су слични или заједнички за већину земаља у том делу света, већ што је пружила модел за њихово решавање.²

ИНТЕРВЕНЦИЈА САД У ЗАЛИВУ СВИЊА

Мере које су примењене на Куби после Кастрове победе у великој мери су погодиле интересе страних компанија, при чему су највише биле оштећене компаније из Сједињених Америчких Држава. Како би прекинуле процесе на Куби који су почели са Кастровим доласком на власт, САД су на свом тлу окупљале и обучавале контрареволуционарне снаге.

Контрареволуционарне снаге тражене су пре свега међу избеглицама са Кубе, противницима Кастровог режима. На тлу САД више месеци разрађивана је инвазија на Кубу, коју би спровели припадници ових групација. Основни план инвазије подразумевао је успостављање мостобрана на обалама острва, убрзано повезивање са наводно снажним и бројним антикастровским снагама на самом острву и, упоредо са војним акцијама, политичко проглашавање нове „демократске“ владе Кубе.³

Од почетка револуције САД су користиле друге латиноамеричке земље како би вршиле притисак на Кубу. У ЦИА је чак постојала посебна дивизија за Запад, која је била задужена за паравојне операције у кризним подручјима на територији Латинске Америке, а Куба је сврставана управо у та подручја. Четврти одсек те дивизије био је задужен за Кубу и он је центре за обуку паравојних јединица направио у Панами.

Инвазији на Кубу претходило је бомбардовање кубанских градова Сан Антонија де лос Бањоса, Сантијага де Кубе и Хаване 15. априла 1961. године. Бомбардовани су војни аеродроми, складишта и магацини кубанске војске. Бомбардовање је изведено авионима

² Кошта Вјекослав, *Куба*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 1962, стр. 103.

³ Košta Vjekoslav, *Kuba*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 1962, str. 118.

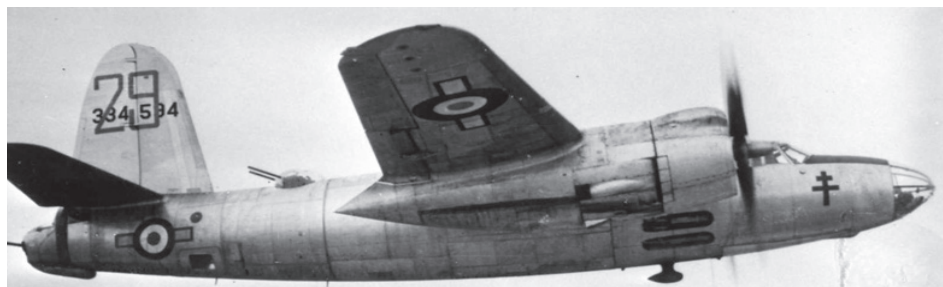
типа Б-26. Таквим авионима располагала је и кубанска војска јер су их Американци као помоћ упутили Куби у време Батистине власти.

Иако су Американци користили те авионе у Другом светском рату, америчка влада негирала је учествовање у бомбардовању Кубе. Председник Џон Кенеди је непосредно пред бомбардовање изјавио да америчка влада неће дозволити нападе на Кубу са своје територије. Вест о бомбардовању Кубе обишла је свет, а преношено је да је напад извео непознати нападач. Вест је била толико сензационална да је није надмашио ни први лет човека у космос, који је руски космонаут Јуриј Гагарин успешно обавио тих дана.

Кастрова војска била је у приправности и одлучно је дочекала бомбардовање, које на крају није дало очекиване резултате. Кубанско ваздухопловство није било уништено, те се у САД разматрао други напад из ваздуха како би се завршило оно што је започето првим, али до тога није дошло због осуде светске јавности. Бомбардовање је представљало припрему за инвазију, а његов циљ је био да се униште све кубанске војне летелице и поморске снаге које би могле да угрозе инвазију.

Претпостављало се да ће доћи до општег народног устанка и побуне војске и полиције, те да ће Кастров режим бити свргнут за неколико недеља. Уколико се то не би догодило, заузето подручје искористило би се за формирање привремене кубанске владе коју би америчке државе признале и пружиле јој војну помоћ. Тада би се створили и услови за војну интервенцију САД којом би се Фидел Кастро оборио с власти.

Пошто је било мало пилота кубанске националности који су били обучени да управљају авионима које су САД намеравале да користе у инвазији, било је неопходно ангажовати добро обучене америчке пилоте. Коришћени су бомбардери типа Б-26, летелице типа Ц-54 и транспортери типа Ц-46.

Бомбардер Б-26

Кубански пилоти били су обучени за управљање бомбардером типа Б-26 јер су они коришћени и у кубанском ваздухопловству, али опет није их било довољно ни за то, па су ангажовани амерички пилоти, који су током напада били вође летача.

Међутим, ни Кастро није био неспреман, знао је да и мала ситуација може да послужи као повод за напад. Од десет мисија, колико је било послато на Кубу ради прикупљања обавештајних података и саботажа, само су две биле успешне.

Ипак, војни врх САД био је убеђен да се Кастрова влада може оборити директном америчком интервенцијом. Оно чега су се плашили био је проблем који би тиме створили на дипломатском и политичком плану, јер би углед САД био пољуљан у очима латиноамеричких земаља.

У априлу 1961. године САД издају „Белу књигу“ о Куби, доста нелогичан документ јер је у њему отворено пружена подршка припадницима покрета „26. јул“, који су срушили Батистин режим. У свету је, с друге стране, овај документ схваћен као отворена претња Фиделу Кастру.

После тога уследило је објављивање да је формирана влада у изгнанству и да је за новог председника Кубе проглашен Миро Кардона, кога су наводно изабрале кубанске избеглице у Сједињеним Америчким Државама. То формирање владе у изгнанству наговештавало је да ће инвазија на Кубу ускоро почети.

Одлучено је да се инвазија одвија у две фазе: прва, „Бампи роад“ (Џомбасти пут), подразумевала је пребацивање инвазионих снага на Кубу, а друга ангажовање ових снага на обали Кубе и носила је назив операција „Запата“, по полуострву Запата, где би се догодило искрцавање.

Планирано је да се у фази „Џомбасти пут“ испоруче највеће количине опреме и неопходних залиха, али без искрцавања тешког наоружања. Операцију је требало извести неприметно и без већих потешкоћа и губитака у току ноћи како би се бродови већ у зору повукли на море. У случају неуспеха, САД би се оградиле од ње и окарактерисале је као авантуру кубанских емигранта коју су они спровели сами, без помоћи Сједињених Америчких Држава.

Уколико би прва фаза била успешна, прешло би се на другу фазу, операцију „Запата“. Коначан избор пао је на полуострво Запата и Залив свиња (Bahía de Cochinos). Ово мочварно подручје било је стратешки најпогодније јер мочваре које опкољавају Залив свиња нису

биле проходне ни за пешадију нити за возила. Због тога би инвазионе снаге, са једне стране, биле потпуно изоловане, док би се истовремено налазиле у близини центра острва. У оквиру острва налазило се насеље Хирон, а постојали су и мањи аеродром и путна мрежа и река. Искрцавање је планирано између три плаже, које су добиле шифроване називе Плава плажа, Зелена плажа и Црвена плажа.

Бродови су 14. априла 1961. испловили из луке Порто Кабезас и упутили се ка Куби. Били су то бродови „Кариби“, „Атлантико“, „Хјустон“, „Рио Ескондидо“, „Благар“ и „Барбара Џеј“.

Приликом пристајања на обалу, сусрели су се са неколико полицијских патрола које су биле у извидници. Одмах су отворили ватру на те патроле и елиминисали их. Пошто је дошло до пуцњаве приликом искрцавања на плаже наспрам Хирона, инвазионе снаге нису више имале фактор изненађења на својој страни. Било је само питање времена када ће се појавити Кастрове снаге и нису знали да ли ће успети да заузму планиране положаје пре него што се то догоди. И поред још неких проблема на које су наишли инвазионистички бродови, ипак је дошло до искрцавања људства и опреме пре зоре на Плаву и Зелену плажу.

На Црвеној плажи ситуација је била компликованија. Приликом искрцавања на обалу дошло је до више сусрета са кубанским снагама и више пута је отворана ватра са обе стране. Њих је на обали дочекао Батаљон 339, са командантом Хосеом Романом Гонзалесом на челу, који је међу првима обавестио Хавану да су се инвазионе снаге искрцале на обале Кубе. Искрцавање на Црвену плажу знатно је каснило јер је било константно ометано непријатељском ватром. Та пуцњава била је јасан знак да су Кубанци очекивали инвазију и да неће за њу сазнати тек следећи дан, како је америчко руководство планирало.

Када је чуо за искрцавање непријатељских снага, Кастро у први мах није знао тачно на ком месту планирају то да изведу. Већ 17. априла у зору било је јасно да противник свим својим снагама напада само једно место. Снаге Кастрове армије хитно су упућене ка плажи Хирон на полуострву Запаата.

Обавештајци из ЦИА нису имали тачну представу о ситуацији у мочварној области Запаате. Сматрали су да је Хирон тешко приступачно рибарско село где инвазионе снаге не би толико биле примећене. Међутим, нису знали да су тамо били у току велики грађевински радови и да су путеви који су до њега водили били поправљени. Такође, мочварни део који је требало да им представља природни заклон

претворио се у проблематичан предео у ком се инвазионе снаге нису баш најбоље сналазиле.

Кастро је знао да мора што хитније да делује и његов циљ био је да одбрамбене снаге уђу што дубље у Црвену плажу како би се успоставила линија одбране. У тој зони налазиле су се групе наоружаних радника које су могле да ускоче у помоћ одбрамбеним јединицама. Те групе су се прве сукобиле са агресором. Батаљон милиције „Камило Сијенфугос“ зауставио је прве јединице инвазионих снага. Врло брзо ће управо место првог контакта милиције са инвазионим трупама постати епицентар читавог бојишта, што ће пресудно утицати на судбину свих даљих операција.⁴ Нешто мало касније команду у тој области преузео је лично Фидел Кастро.

Планирано је да инвазиони авиони избаце наоружање и падобранце како би се на кључним тачкама пресекле комуникације од севера ка плажама. Али ни ова акција није текла по плану. Када су се падобранци нашли изнад места где је требало да скоче, Кастрове снаге већ су биле доспеле дубоко међу њихове снаге. Велики део контејнера са опремом пао је у мочвару и никада није пронађен. После опреме искакали су падобранци, али само је мало њих успело је да се успешно приземљи.

Војни врх живео је у убеђењу да постоје неки тајни путеви кроз мочвару Запате за које једино Кастро зна и да се сем пешадијских кроз њу не могу пробити друге јединице.⁵ Заправо никакви посебни правци нису постојали, већ је Кастро врло брзо схватио шта се догађа, па је наредио да се главне снаге одбране распореде ка Црвеној плажи. Пошто су његове снаге дошле до главнине инвазионих снага, падобрански десант није успео. Иако су искочили на планираним местима, било је потребно да уђу дубље у територију Кубе, јер су овако Кастрове снаге успеле да им прекину комуникацију. У САД се претпостављало да је Кастро на неки начин био обавештен о инвазији јер је одговор на њу био невероватно брз.

У току ноћи Кастро је наредио да кубански авиони полете пре зоре и да нападну бродове који су са мора пружали подршку инвазионим снагама. Авиони су врло брзо нанели велику штету бродовима.

Посебно се истакао пилот Енрике Карерас, који је успешно летео на сва три типа борбених авиона: на Б-26, Т-33 и на „морским фурија-

⁴ Лазаревић Слободан, *Искрцавање у Заливу свиња*, „Службени лист СЦГ”, Београд, 2003, стр. 95.

⁵ Лазаревић Слободан, *Искрцавање у Заливу свиња*, „Службени лист СЦГ”, 2003, Београд, стр. 99.

ма". Авион типа Т-33 углавном је коришћен за обуку пилота и његове могућности руководство инвазије потпуно је занемарило. Оно су највише страховали од совјетских авиона типа МиГ. Али управо је Т-33 у комбинацији са пилотом Карерасом задао тешке ударце бродовима инвазионих снага. Он је најпре у налету успео да оштети брод „Барбара Џеј“, који је почео да пропушта воду, а затим је погодио брод „Хјустон“, изазвавши на ње-му пожар. Дим који се налазио око брода учинио је да буде лакше уочљив и омогућио да поново буде погођен са две нове ракете.

После овог подвига пилот Карерас је у другом налету нанео непоправљиву штету броду „Хјустон“, који се насукао на обалу. На њему су се налазиле залихе хране, лекова и опреме, а пре свега, био је пун оружја. Како се скоро све наоружање инвазионих снага налазило управо на том броду, „Хјустон“ је био велики успех Хаване и исто тако велика грешка Пентагона, јер оружје није распоређено на више бродова.

Снагама које су се налазиле на обали у борби са Кастровом армијом понестајало је муниције, па је било питање живота и смрти

доћи до брода пуног борбеног арсенала. Наравно, и Кастро је видео могућност снабдевања оружјем управо у том броду. Било је само питање која ће од две стране прва доћи до њега.

Сличан сценарио задесио је и брод „Рио Ескондидо“, који је, након што је погођен и у експлозији преполовљен на два дела, потонуо. На њему се налазило доста залиха авионског горива као и главно телекомуникационо возило. У тим тренуцима инвазионим снагама преостали су још бродови „Кариби“, „Атлантико“, оштећени „Барбара Џеј“ и „Благар“.

Преко радија Кастро се обратио својим грађанима и рекао да је отпочела инвазија на Кубу и позвао их да оружјем пруже отпор непријатељу. Он је у једном каснијем обраћању народу директно окривио САД за агресију. С друге стране, једна радио-станица у Њујорку пренела је вест да је др Миро Кардона проглашен за председника привремене кубанске владе и да се налази на путу за Кубу.

Регуларна Кастрова армија задавала је тешке ударце непријатељу. Тенковска колона напредовала је са севера и доспела до раскрснице која води ка Црвеној плажи. На том месту дошло је до тенковске битке, која је остала упамћена као битка код Ротонде.

После тенковске битке Кастро покреће пешадију, а инвазионе снаге, које су већ тада потрошиле велику количину муниције, повлаче се. Притисак кубанске армије није јењавао. Премда нису били добро обучени за коришћење наоружања којим су располагали, припадници кубанске армије били су доста бројнији од инвазионих снага. Кренуле су нове палбе и нови напади док инвазионе снаге нису испразниле сандуке са муницијом и биле принуђене на повлачење на Хирон.

У Вашингтон је дошла вест о неповољном развоју ситуације на Куби. Снаге Кастрове армије биле су много јаче и бројније него што је ЦИА претпостављала да могу да буду. Ни народни отпор против Кастра није се јавио у мери која је била неопходна за подизање устанка. Тактичке позиције биле су слабе и природни услови мочварног предела нису им ишли на руку. У САД се претпостављало да подршка која би била послата не би могла лако да се идентификује, а људство које је долазило из САД имало је наредбу да се огради од повезаности Владе САД са инвазијом. Међутим, главно питање било је да ли да САД ризикују отворену интервенцију на Куби.

Непријатељски авиони бомбардовали су 19. априла централу „Аустралија“. Председник Кенеди одобрио је налет шест млазњака

са „Есекса” над Заливом свиња и да ти налети трају само један сат. Амерички млазњаци типа „сајбер” су већ у првом налету јединицама регуларне кубанске армије нанели велике губитке.⁶

Како су пилоти који су већ учествовали у нападима били исцрпљени, било је неопходно ангажовање америчких пилота. Међу њима је био пилот Томас Пит Реј, који је, пошто је у налету био оборен и пао на земљу, убијен. Занимљива је чињеница да је његов леш био замрзнут и 19 година чуван у Институту за судску медицину у Хавани као доказ агресије САД на Кубу.

У завршној фази борбе на Хирону Кастрове снаге направиле су обруч око преосталих инвазионих снага, уз истовремено дејство из ваздуха, где су коришћени совјетски авиони типа МиГ. То је била и дефинитивна победа над агресорима. Неколицина људи који су преживели тај последњи напад Кастрове армије побегла је у планине и мочваре, уништавајући за собом оно мало опреме што је било остало. Одреди милиције су у јуришу срушили и мостобран непријатеља, то јест њихово последње упориште.

Фидел Кастро обратио се свом народу преко Радија Хаване и рекао да је тријумф потпун, а непријатељ ликвидан. Револуција је победила – речено је – иако је победа праћена већим бројем жртава бораца, хероја револуционара, који су се супротставили најамницима и нападали их без престанка, уништивши за мање од 72 часа војску коју је империјалистичка влада САД дуго припремала.⁷

Пораз који су САД и инвазионе снаге доживеле у Заливу свиња био је срамота за Белу кућу и Владу САД. Организована инвазија није дала очекиване резултате, а Американци нису чак успели ни да прикрију умешаност САД у целу мисију. За све то највећу одговорност имала је ЦИА јер је доста послова обављала на своју руку, без дозволе државних челника. Операција у Заливу свиња започела је пре доласка председника Кенедија на власт, а по његовом доласку је настављена.

С појављивањем многих нелогичности, постало је немогуће прикрити америчку умешаност у инвазију. Ројтерс је, на пример, јавио да се председник Кенеди састао са др Кардоном, шефом кубанских избеглица у САД, који се у Вашингтон вратио из Мајамија са још пет

⁶ Лазаревић Слободан, *Искрцавање у Заливу свиња*, „Службени лист СЦГ, Београд”, 2003, стр. 155.

⁷ Лазаревић Слободан, *Искрцавање у Заливу свиња*, „Службени лист СЦГ, Београд”, 2003, стр. 170.

функционера свог избегличког савета.⁸ То се није поклапало са ранијим саопштењем да се др Кардона налази на Куби уз остале снаге инвазије.

Пошто је акција у Заливу свиња пропала, руководство операције желело је да извуче све преживеле који су остали на простору Кубе. То је било неопходно како би спречили да ти људи падну у Кастрово заробљеништво и одају поверљиве информације о операцији и умешаности САД у њу. Државни врх САД и ЦИА стога су одмах покренули акцију извиђања, откривања и спасавања преживелих припадника инвазионих снага. На Кубу је послато више агената ЦИА с наређењем да спроведу ову акцију.

У Кастрове руке пало је око 1.000 заробљеника. Сви ухваћени су прво саслушавани у Хирону, а потом су одвођени у Хавану, где су и званично пролазили кроз мукотрпан процес испитивања, саслушања и суђења. Саслушавање се одвијало данима пред телевизијским камерама.

Кастро је у тим првим седмицама саслушања рекао Американцима да је спреман да скоро све те заробљенике, сем оних који су раније на Куби окрвавили руке, врати кући, с тим да у замену за сваког добије по трактор.⁹ Американци су тај захтев у први мах сматрали понижавајућим и тек су га касније прихватили. Припадници ЦИА успели су да пронађу и евакуишу одређен број својих људи, а за заробљенике у Хавани у замену су слали робу, која је укључивала лекове, храну и опрему.

У Белој кући председник Кенеди је већ 20. априла сазвао седницу кабинета. Он је потом позвао генерала Максвела Тејлора да истражи начин на који је вођена операција у Заливу свиња, одлучивши да и пре окончања истраге направи чистку у ЦИА.

Агенција је желела да опере руке од одговорности, па је почео прави рат извештајима. „Тејлоров извештај” о Заливу свиња доспео је, наиме, у жижу интересовања и због своје необичне судбине: усвојен је свега два месеца након фијаска инвазије на Кубу, 13. јуна 1961, али је остао ван погледа јавности пуних 20 година (до 1981).¹⁰ ЦИА је веровала да се са Кенедијем може успешно манипулисати,

⁸ Лазаревић Слободан, *Искрцавање у Заливу свиња*, Службени лист СЦГ, Београд, 2003, стр. 171.

⁹ Лалић Борислав, *Фидел Кастро – један човек, једна револуција*, „Новости”, Београд, 2007, стр. 110.

¹⁰ Лазаревић Слободан, *Искрцавање у Заливу свиња*, „Службени лист СЦГ”, Београд, 2003, стр. 193.

али се испоставило да он није упао у замку, већ је после формирања тражне комисије сменио челне људе ЦИА.

Неки амерички аутори сматрали су да су исте групе људи које су желеле да освоје Кубу – ЦИА, избеглице са Кубе, којима Кастров режим није одговарао, и мафија, којој су коцкарнице и други послови остали на Куби – вероватно учествовале и у убиству председника Кенедија, али те тврдње нису чињенично поткрепљене.

Председник Кенеди убијен је у атентату 22. новембра 1963, за разлику од председника Републике Кубе Фидела Кастра, који је преживео све атентате које је планирала и спроводила ЦИА и надживео све руководиоце ЦИА из периода инвазије у Заливу свиња.

Америчка инвазија у Заливу свиња, због неразјашњених односа између руководства САД и руководства ЦИА из тог периода и њихових сукобљених интереса и циљева, и данас изазива подједнаку пажњу и интересовање јавности. А као њена највећа последица може се сматрати то што је ова инвазија усмерила Кубу ка блиској сарадњи са СССР-ом. Сам Кастро изјавио је да на почетку револуције није био комуниста. Тек пошто је због блокаде морао да тражи совјетску економску помоћ, а после инвазије и оружану, он се окренуо овој идеологији. Дошло је до потпуног заокрета у револуцији и она је добила социјалистички карактер.

Грешке америчке политике према Куби довеле су, дакле, напоследку до тога да она падне у руке њиховим највећим хладноратовским непријатељима. А последице тих грешака посебно ће се испољити у периоду ракетне кризе на Куби.

Авион Т 33

КУБА ИЗМЕЂУ САД И СССР

После Другог светског рата односи у свету су се заострили, посебно између великих сила. Тај период заострених односа између, првенствено, САД и СССР-а назива се хладни рат. У основи хладног рата, као уосталом и сваког сукоба, стајали су супротстављени интереси. Ове две велике силе бориле су се за утицај у многим земљама света. Могућност нових сукоба, која је била садржана у борби између две светске силе, изазивала је општу несигурност.

Идеолошки сукоб између комунизма и капитализма започео је 1917. године, након Октобарске револуције, када се СССР издигао као прва велика комунистичка сила. Тада су руско-амерички односи запали у кризу, што је створило тензију која се осећала свуда у свету.

Хладни рат трајао је неколико деценија након Другог светског рата и његова главна карактеристика била је трка у наоружању. По његовом избијању дошло је до блоковске поделе света. Велике силе су, наиме, имале интерес да се око њих окупи што већи број мањих земаља које су имале сличне интересе. Око САД су се окупљале капиталистичке земље, чији је главни циљ био да се спречи ширење комунизма, док су се, с друге стране, око СССР-а окупљале социјалистичке земље. Ови савези земаља називали су се Западни и Источни блок. Тада је отпочело сукобљавање ових блокова, то јест такмичење у свему могућем.

Хладни рат вођен је на разне начине, али ипак никада није дошло до оружаног сукоба, иако је главно такмичење било у наоружању. Ово такмичење донело је и знатне напретке у култури, спорту, науци, технологији и другом, будући да су се и једни и други трудили да буду бољи како би се сузбио утицај друге стране.

Период хладног рата карактерише и стварање НАТО-а, чије су чланице биле капиталистичке државе, и склапање Варшавског пакта, који је окупљао комунистичке земље. Варшавски пакт, насупрот НАТО-у, створен је према идеји бескласног друштва у коме би се све делило подједнако. У току хладног рата била је врло развијена и шпијунажа, а коришћене су и претње. Посебно занимљива карактеристика хладног рата била је трка у истраживању свемира, а као један од његових главних симбола биће упамћен Берлински зид.

Највећа потенцијална опасност хладног рата била је развијање нуклеарног оружја и његово активирање. За разлику од локалних сукоба, параноја у вези с нуклеарним оружјем погодила је све земље

света. Корејски рат, Вијетнамски рат и рат СССР-а против Авганистана били су случајеви кад је напетост између две идеологије прерасла у оружани сукоб. Те две силе често у њима нису учествовали директно него тако што су наоружавале друге земље. Значајну улогу у хладном рату имала је и Куба и кубанска криза.

Однос Кубе са САД

На притисак ЦИА и Пентагона после неуспеха у Заливу свиња председник Кенеди одобрио је 1961. још једну тајну операцију ЦИА за борбу против Кастровог режима на Куби. Та операција добила је назив „Мунгос“. Она је била свеобухватна, а такав назив носила је јер је предвиђала 33 врсте акција против Фидел Кастра, колико и има врста мунгоса. Обухватала је различите активности: од пропагандне дискредитације режима, саботажа, рушења рафинерија, мостова, шећерана, паљења поља трске, индивидуалног терора и атентата на руководиоце револуције, пре свега Фидела Кастра, до стварања герилског упоришта. Све то је рађено с циљем да се изазове општенародни устанак, који би последично омогућио америчку интервенцију.

Операција је обухватала чак 838 покушаја ликвидације Фидела Кастра. На разне начине покушавани су атентати, од подметања отроване хране до подметања бомби, но Кастро их је све преживео, јер је на време успео да сазна за њих. Процена за могућност подизања народа на устанак такође је поново била лоша. Операција „Мунгос“ на крају се у целини показала као неуспешна јер није довела до жељених циљева.

Иако је операција била укинута, деловање ЦИА у истом ритму на Куби настављено је до 1975. године. Она је остала позната као прва и највећа операција САД која је подразумевала грубо мешање у унутрашње односе неке државе и постала је модел за касније успешне интервенције НАТО-а по свету. Председник Кенеди с опрезом је прихватио операцију „Мунгос“ јер је желео да дође до промене у односима са Кубом. Пошто је дошло до пропасти више оружаних покушаја интервенције и после више операција, Кенеди је сматрао да треба изгладити ствари дипломатским преговорима. Хтео је, наиме, да САД освоје Кастрову наклоност, уместо да Кубу гура ка Совјетима.

У складу са својим жељама, он је преузео и обавезу да САД више неће интервенисати на Куби. Његово окружење са негодовањем је прихватило то његово обећање. Међутим, тај покушај поправљања

односа између САД и Кубе прекинуо је атентат на председника Кенедија.

После смрти Кенедија појавиле су разне „теорије завере” о том убиству, али је, упркос томе, на снази остао извештај Воренове комисије о томе да је убица Ли Харви Освалд, појединац који је убио председника из мржње. Сумњало се тако, између осталог, да је атентатор био Кастров човек, јер је наводно он желео да убије Кенедија због свих претходних покушаја атентата на њега. Потом се сумњало да су извршиоци атентата били Кубанци у емиграцији, а да је организатор била ЦИА итд.

Атентат у Даласу годину дана после октобарске ракетне кризе и убиство Роберта Кенедија накнадно су се довели у везу са улогом браће Кенеди у расплету кризе. Кенеди је убијен само седамнаест дана пошто је, након вишемесечних контаката, договорен сусрет америчког званичника и Кастра. Начин како се хладни рат, супротно напорима Кенедија, распламсао после тога, то и потврђује.

У наредних педесет година у САД није било званичних иницијатива за истрагу у вези са позадином убиства браће Кенеди, мада су на власти у том периоду били и демократски председници.

Куба и СССР

Совјетски Савез, на почетку револуционарних превирања на Куби, није показивао интересовање за оно што се тамо догађало. Од кубанске Комунистичке партије долазиле су информације да Кастро не ради ништа битно и да његова револуција нема услова да се оствари, при чему се и сам Кастро ограђивао од повезаности са комунистима.

У првом периоду свог револуционарног деловања Кастро није имао добар однос са Комунистичком партијом на Куби, а подршку те партије није добио ни у борбама у Сијера Маестри. Међутим, иако је избегавао повезаност са њом, он није имао толико критички став према идеји комунизма.

Комунистичка партија Кубе је традиционално следила идеје Москве, па је њена улога у повезивању Кастра са лидерима СССР-а била врло значајна, иако је прикривена међусобна нетрпељивост остала константа у њиховом односу. На крају ће Кастро успети да се избори за подршку Совјетског Савеза, те више неће бити неопходно да се за контакт са СССР-ом ослања на Комунистичку партију.

У својим мемоарима Н. С. Хрушчов признаје да ни совјетска партија ни КГБ нису имали идеју о томе ко је Кастро и за шта се он бори. Кубански комунисти су им одговарали да је Кастро авантуриста и агент ЦИА. Хрушчов тада није ни слутио да ће ова мала земља и њен лидер у толикој мери утицати на његову судбину. Међутим, ставови СССР-а према Куби су се променили када је Кастро дошао на власт. КГБ је одмах

послао своје људе на Кубу да испитају ситуацију и они су се тамо нашли већ у првим месецима пошто је успостављена влада Фидела Кастра. Успостава односа између СССР-а и Кубе пажљиво је припремана. На Кубу је прво отишао Анастас Микојан, који је требало да испита да ли постоји могућност посете Фидела Кастра СССР-у, пошто су Совјети знали да Кастров покушај посете САД није био успешан.

Микојан се вратио са мишљењем да Кастра треба помоћи економски и политички, те је Совјетски Савез тако успео да успостави дипломатске односе са Кубом. До прве помоћи у оружју дошло је, међутим, тек приликом америчке инвазије у Заливу свиња. А како је инвазија практично натерала Кастра да се још више окрене ка Совјетском Савезу, дошло је до још тешње сарадње између њих.

После победе у Заливу свиња Кастро је објавио да је његова револуција социјалистичког карактера. СССР је тиме био подстакнут да помогне Куби да савлада проблеме који су настали после економске блокаде САД. Осим трговинских веза које су успостављене како би се помогло новој социјалистичкој држави, које су омогућиле извоз нафте на Кубу и шећера у Русију, предузете су и мере одбране Кубе од САД. Одбрана Кубе постала је питање престижа за СССР, који је

стављао на знање Вашингтону да би напад на Кубу имао озбиљне последице, а инсталирање америчких ракета у Турској био је окидач Хрушчову за идеју да то искористи као шансу да одговори контрамером – инсталирањем совјетских ракета на Куби.

РАКЕТНА КРИЗА И ЊЕНЕ ПОСЛЕДИЦЕ

Сједињене Америчке Државе почеле су Фидела Кастра да посматрају као непријатеља још када су због његових реформи почеле да губе свој капитал и утицај на Куби. Статус непријатеља само је учвршћен после дебакла у инвазији на Залив свиња. Како је постојала опасност од поновне инвазије САД, Куби је помоћ Совјета била потребна и на војном плану. Главно питање које се постављало било је како да Совјети ефикасно заштите Кубу када се налази тако далеко од ње. Одговор се састојао у постављању нуклеарних ракета на Куби, које би биле директна претња САД.

Тих година горела је буктиња хладног рата између Источног, комунистичког, блока и Западног, капиталистичког. Трка у претњама и наоружању између блокова била је непрекидна. САД су инсталирале нуклеарне ракете у Турској, где су представљале велику претњу за СССР.

Када је Куба доживела промене које је Кастро спровео и успоставила партнерске односе са СССР-ом, указала се прилика да се врати истом мером. Куба је била сјајна шанса да Русија Американцима такорећи под прозор убади своје нуклеарне ракете и тако Вашингтону врати за нуклеарне атомске ракете инсталиране у Турској.¹¹

Руководиоци Источног блока нису могли да пропусте прилику да поравнају рачуне са противничком силом. Да је то био разлог постављања ових ракета види се из следећих речи Хрушчова: „Поред тога што смо хтели да заштитимо Кубу, наше ракете требало је да буду језичак на ваги преко којег се изједначује оно што они зову „баланас силе“. Америка нас је онда била окружила својим војним базама и озбиљно нам запретила атомским оружјем. И било је крајње време да Вашингтон осети како је то када се сопствена земља и њен народ нађу изложени таквим претњама.”¹²

У први мах Кастро је одбио постављање ових ракета на својој те-

¹¹ Лалић Борислав, *Фидел Кастро – један човек, једна револуција*, „Новости“, Београд, 2007, стр. 116.

¹² Лалић Борислав, *Фидел Кастро – један човек, једна револуција*, „Новости“, Београд, 2007.

риторији јер се плашио да ће његов углед и углед револуције бити нарушени. На крају је ипак схватио да је то у ствари једини начин да одбрани своју револуцију од загарантоване поновне америчке инвазије на Кубу.

Совјетски Савез донео је 1962. године одлуку о војној помоћи Куби. На Кубу је послато 40 ракета са атомским главама и дометом од 2.200 наутичких миља и 24 ракете домета 1.100 наутичких миља.¹³ На Кубу су поред тога стигли и совјетски борбени авиони МиГ-21 и иљушин 28. У близини кубанске обале налазиле су се совјетске подморнице, а на мору је било осамнаест ратних бродова, међу којима и четири разарача. Затим, на Кубу је дошао велики број совјетских војника, пилота и разних војних саветника.

Руководство САД није знало шта се тачно припрема на Куби, знали су само да долази већи број совјетских војника и наоружање. Хрушчов је уверио САД да су у питању одбрамбене мере Кубе. Међутим, редовним прикупљањем података из ове области направљени су снимци који ће доћи под руку стручњака у САД и који су јасно показивали да Руси постављају ракете на Кубу.

С тим открићем отпочела је ракетна криза, која се одвијала у дипломатским преговорима између Кенедија и Хрушчова, која је трајала тринаест дана и током које је целом свету претила нуклеарна катастрофа. Сви су стрепели од могућих последица које би изазвало евентуално непостизање договора између Вашингтона и Москве, будући да је једна нуклеарна ракета била 225 пута разорнија од атомске бомбе бачене на Хирошиму.

Председник Кенеди нашао се на веома тешком задатку и требало је да донесе одлуку. Његови сарадници и војни врх САД заузимали су став да Кубу треба напасти. Он је, с друге стране, знао да је свет био на прагу катастрофе и да је преко ноћи могао да крене трећи светски рат, због чега се ипак определио за преговоре. Он је тада одлучио да се обрати нацији. Рекао је да САД успостављају војну блокаду Кубе, да траже повлачење свих совјетских офанзивних ракета са тог острва и да ће, ако са Кубе буде испалена и једна ракета, атомске ударе усмерити на Кубу, на земље совјетског блока, па и на сам Совјетски Савез.¹⁴ Та америчка блокада била је тотална и са америчке стране

¹³ Лалић Борислав, *Фидел Кастро – један човек, једна револуција*, „Новости”, Београд, 2007, стр. 118.

¹⁴ Лалић Борислав, *Фидел Кастро – један човек, једна револуција*, „Новости”, Београд, 2007, стр. 120, 121.

све снаге су стављене у приправност – бродови, авиони и војска били су стационарани у правцу према Куби. Било какав инцидент могао је да доведе оружаног сукоба.

Читава светска јавност ишчекивала је расплет догађаја и решење ове напете ситуације. Дипломатским каналима решавала се судбина целог света. Оно што је допринело решењу биле су личности Кенедија и Хрушчова, који су ипак трезвено размишљали у опасној ситуацији.

Ракетна криза која је потресала свет тринаест дана разрешена је тако што је Хрушчов на крају попустио. Он је у две поруке Кенедију, упућене 26. и 27. октобра, пристао да Совјетски Савез повуче атомске ракете са Кубе, али под условом да се САД обавезу да ће укинути војну блокаду Кубе, да неће предузимати инвазију нити било какве друге субверзивне акције силе против ње и да ће повући своје ракете „јупитер” инсталиране у Турској.¹⁵ Кенеди је успео да добије компромисно решење око ракета у Турској јер је дао само усмено обећање да ће оне бити повучене, затраживши чак да се то не објављује.

Свет је након тога одахнуо јер је с разрешењем кризе прошла велика опасност. Процењује се, наиме, да би, да је дошло до обрачуна, само у првом међуракетном окршају погинуло 150 милиона људи, док би последице по природу биле немерљиве.

Овакав расплет преговора Кастро је, с друге стране, тешко пао. Он је желео да дође до напада на САД и није му одговарало повлачење совјетског наоружања и војске са његове територије. А ни Кубанци нису вест о повлачењу совјетских трупа прихватили са одушевљењем. Били су љути на Русе и на улицама су скандирали: „Никита, Никита, што се да не узима се”.¹⁶

Тада је уједно дошло и до захлађења односа са Совјетским Савезом, иако су ракетном кризом највише добили управо Фидел Кастро и Куба, јер су дате гаранције да САД неће поново интервенисати у овој држави. Без страха од ракета, САД никада не би дале гаранције да неће поново нападати Кубу и пре ракетне кризе је било питање дана када ће се догодити поновна инвазија.

Да су Кенеди и Хрушчов остали на власти у својим државама, хладном рату би ту вероватно био крај. Но Кенеди је убрзо убијен, а Хрушчов скинут са власти. Никита Хрушчов је по расплету кризе тр-

¹⁵ Лалић Борислав, *Фидел Кастро – један човек, једна револуција*, „Новости”, Београд, 2007, стр. 121.

¹⁶ Борислав Лалић, *Фидел Кастро – један човек, једна револуција*, „Новости”, Београд, 2007, стр. 122.

пео жестоке критике због попуштања Американцима и повлачења ракета. Сматрало се да је он на тај начин осрамотио совјетску војску. Изгубио је сву могућу подршку коју је раније уживао: и подршку моћног КГБ-а и армије, и подршку конзервативних снага у партији. Смењен је са свих функција и у влади и партији, али је, за разлику од браће Кенеди, остао жив.

Иако су Кенеди и Хрушчов највише изгубили у ракетној кризи, спасили су човечанство од првог нуклеарног рата и светске катастрофе. Криза је, са друге стране, послужила СССР-у и САД да сагледају опасности своје конфронтације и послужила им као поука да држе своје нуклеарно наоружање под контролом.

Кастро је, објективно гледано, био највећи победник ракетне кризе. Упркос томе што се тада осећао превареним и изданим, касније се и сам оградио од неких својих изјава. Поред америчких гаранција да неће бити нове интервенције на Куби, после повлачења Хрушчова, Куби је остало доста добро одбрамбено наоружање.

Међутим, после ракетне кризе односи између СССР-а и Кубе су погоршани. Куба се полако све више окретала успостављању бољих односа са Кином. Хрушчову је било потребно скоро годину дана да убеди Кастра да поново посети Совјетски Савез. После Кастрове посете односи се јесу поправили, али нису враћени на ранији ниво.

Тек доласком Путина на власт у Русији односи са Кубом су се нешто побољшали. Он је 2000. посетио Кубу и осудио амерички ембарго. Неки су сматрали да су повлачење Хрушчова и такав завршетак ракетне кризе одиграли и значајну улогу у распаду СССР-а. Горбачов је покушао да спаси Совјетски Савез укидањем Варшавског пакта, али се он на крају ипак распао, заједно са комунистичким моделом на ком је почивао. Са друге стране, до укидања НАТО-а није дошло и он постоји и данас.

Сједињене Америчке Државе сматрале су распад Совјетског Савеза својом коначном победом у хладном рату. Са сцене је нестао њихов главни конкурент и, охрабрени тиме, дали су себи за право да се мешају у унутрашња питања многих земаља, често игноришући улогу Уједињених нација. Правац у ком се свет под контролом САД кретао од распада Совјетског Савеза довео је до повећања нуклеарног наоружања у свету. Премда се не зна тачан број бојевих глава, претпоставља се да их има између десет и двадесет хиљада, што би било довољно да се више пута уништи човечанство.

После кубанске ракетне кризе хладни рат се наставио. Многе

земље биле су разорене у ратовима који никада нису објављени, одневши милионске жртве. Под фирмом „хуманитарних интервенција“, САД су пре свега интервенисале на Блиском истоку, у Европи и земљама на Балкану.

Свет данас стрепи слично као у време ракетне кризе, с тим да је могућност од нуклеарне катастрофе већа будући да је повећан број земаља које поседују нуклеарно оружје. И данас је, као и тада, актуелан дијалог између Истока и Запада. Нови поредак који се успоставља под патронатом САД изнедрио је нове облике угрожавања безбедности, од разних терористичких организација до нацифашистичке идеологије.

Р-12 Совјетска балистичка ракета средњег домета

Строги капитализам довео је до неравномерне расподеле богатства у свету. Будући да већину добара поседује један одсто становништва, док добар део људи широм света оскудева и гладује, то само по себи повлачи нове немире и сукобе. Улога транснационалних компанија постала је пресудна у функционисању економије, а с обзиром на то да су оне под контролом САД, употребљавају се за контролисање привреде других земаља света. Министарство трговине САД проучило је 298 највећих глобалних корпорација чије је средиште у Сједињеним Државама и установило да оне четрдесет одсто свог нето профита зарађују изван Сједињених Држава.¹⁷

Такође, производња оружја постала је велики извор прихода за Сједињене Америчке Државе. Изазивање сукоба у сиромашнијим

¹⁷ Радомир М. Милашиновић, *Амерички поход на свет*, ЗАД, Београд, 1996, стр. 50.

земљама, не базирући се на људске жртве, како би им се потом продало оружје, постало је начин на који мали број људи у САД, који контролише највећи део друштвеног богатства, непрекидно увећава своје богатство. То им, с друге стране, истовремено омогућава да великој мери утичу на креирање политике и учествују у доношењу политичких одлука.¹⁸ Како различите кризе потресају Европу и свет из дана у дан, а улога УН се полако губи у новом светском поретку, поставља се питање колико је било добро то што су после кубанске ракетне кризе САД остале без противтеже.

Закључак

Кубанска револуција сматра се једним од најважнијих догађаја у XX веку јер је, наставши из побуне мање групе герилаца, прерасла прво у грађански рат, а потом у социјалну револуцију која је изнедрила многе економске и политичке реформе. Главна последица Кубанске револуције јесте стварање прве комунистичке или, другачије речено, социјалистичке државе на западној, капиталистичкој хемисфери. Специфичност ове револуције је у томе што је она подразумевала социјалну правду, промену власничких односа и привредну реформу, посебно у аграру. Иако се Кастро није слагао са Комунистичком партијом Кубе, он је био под утицајем марксистичке идеологије, пре свега захваљујући утицају свог саборца Ернеста Че Геваре. Извесно је да кубански социјалистички систем и политика Фидела Кастра никада нису до краја били комунистички. Иако је Кастро изјавио да је марксиста-лењиниста, он је заправо увек имао своју визију револуције и увек је предност давао идејама Хосеа Мартија. Све то дало је посебну ноту Кубанској револуцији и животу на Куби.

После победе револуције ствари су се одвијале у позитивном смеру. Прве промене донеле су успех новом државном руководству и популарност код народа. Но, није лако бити социјалистичка држава у капиталистичком јату држава на западу. Годинама је Куба притиснута економском блокадом Сједињених Америчких Држава. Та блокада довела је Кубанце у ситуацију да им много шта недостаје у свакодневном животу. За то, додуше, није одговоран само притисак САД и треба рећи и да је Кастров режим допринео настанку такве ситуације.

Младо руководство које је после победе револуције морало да

¹⁸ Радомир М. Милашиновић, *Амерички поход на свет*, ЗАД, Београд, 1996, стр. 40.

изгради друштво из темеља није се најбоље снашло. Дошло је до окретања ка изградњи друштвеног уређења по угледу на совјетски модел и пропагирања идеје о стварању „новог човека“. Све то одвијало се брзо и без јасног плана и циља, што је имало своје последице.

Велики број људи отишао је са Кубе, мере које је нови режим спроводио из дана у дан полако су приморавале на одлазак све који са њима нису могли да се носе. Али они који су ту остали, и поред великог броја миграција ка северу и бољем животу, не жале се. Они су заљубљени у своју револуцију и Фидела Кастра и Ернеста Че Гевару. За генерације које су рођене после револуције може се рећи да су преживеле многе тешке тренутке и да ништа сем оскудице нису ни осетиле.

Ипак, режим Фидела Кастра одржао се до данас, понајвише захваљујући његовој харизми. Он је један од ретких политичара на свету, ако не и једини, који има способност да било где на свету окупи око себе гомилу људи који ће га слушати са одушевљењем.

Кастро је на заиста невероватне начине преживео све покушаје атентата ЦИА, антикастриста и контрареволуционара и наставио је да живи. Да ли су му у томе помогли срећа или опрезност и служба обезбеђења, не може се са сигурношћу знати. Како год, успео је не само да надживи Кенедија, већ и да дочека и испрати са председничког мандата многе наследнике тог америчког председника.

Међутим, с временом вођу Кубанске револуције стигле су године. Великих проблема са здрављем имао је 2006. године, када је државну одговорност пренео на брата Раула Кастра.

Раул Кастро је уз свог старијег брата Фидела био од почетка револуције, пратећи га у стопу као сенка, иако се њих двојица поприлично разликују, пре свега по политичким вештинама. Фидел је харизматична личност, својим говорима је увек одушевљавао народ где год се појављивао и народ је увек био уз њега, док Раул, са друге стране, те особине не поседује.

Многи аналитичари се зато питају шта ће се десити са Кубом после смрти Фидела Кастра, да ли ће револуција наставити да живи са Раулом на челу или ће се вишедеценијске тежње САД остварити, те ће са Кастровом смрћу и револуција нестати?

Литература

1. Кошта Вјекослав (1962). Куба, Институт за међународну политику и привреду: Београд.
2. Лазаревић Слободан (2003). Искрцавање у заливу свиња, „Службени лист” СЦГ: Београд.
3. Лалић Борислав (2007). Фидел Кастро – један човек, једна револуција, „Новости”: Београд, стр. 116.
4. Милашиновић Радомир М. (1996). Амерички поход на свет, Зад Београд.
5. Преузето са сајта: <http://www.srbijadanas.com/цланак/револуције-су-локомотиве-историје-најзапаљивији-цитати-карла-маркса-05-05-2015> Београд

